

ПІДПРИЄМНИЦЬКИЙ ТАЛАНТ ВЛАДИКИ МИТРОПОЛИТА АНДРЕЯ ШЕПТИЦЬКОГО

Мирослава Олександрівна Гофман

<https://orcid.org/0000-0002-3977-7584>

ВНЗ «Університет економіки та права
«КРОК», м. Київ, Україна
к.е.н., доцент, доцент кафедри
теоретичної та прикладної економіки

Вадим Олександрович Марченко

ВНЗ «Університет економіки та права
«КРОК», м. Київ, Україна
студент 1 курсу спеціальність
«Підприємництво, торгівля та біржова
діяльність»

***Анотація.** Тези присвячено дослідженню підприємницьких здібностей
владика митрополита Андрея Шептицького*

Митрополит української греко-католицької церкви Андрей Шептицький був одним із найзаможніших людей Галичини. Будучи главою церкви, він займався підприємницькою діяльністю, а всі зароблені гроші вкладав в освіту, мистецтво, шпиталі, розвиток церкви, допомогу сиротам. Митрополит Шептицький мав власні засади ведення бізнесу, був прихильником інновацій, науки і новітніх технологій.

Діяльність митрополита припала на період значних змін як у світовій економіці, так і в Галичині. Так, у Галичині відбувалось зародження капіталістичних відносин, що супроводжувалося світовою економічною кризою кінця 1920-х років та економічною розрухою, зумовленою світовими війнами. Діяльність А. Шептицького охоплює мало не всі галузі народного господарства – торгівлю, промисловість та сільське господарство й окреслює шляхи його розвитку. А. Шептицький був яскравим представником християнсько-демократичної течії в економічній думці на зламі XIX і XX століть у Західній Україні. [3, ст. 103]

Митрополит Шептицький розумів, що українці не настільки бідні, наскільки не вміють використовувати свого потенціалу, поводитись із фінансами.

Проте він спостерігав, що українська церква, яка переживала занепад мала численні фінансові і майнові проблеми. Передусім митрополит обрав розумних людей для ведення адміністративних справ, зокрема отця Тита Войнаровського, який заснував товариство «Земля». А в 1909 році за його ініціативою було засновано у Львові земельний банк та перед Першою світовою війною його прибутки становили близько пів мільйона австрійських крон, які витрачались на розвиток церкви, для потреб громади [3]. Але митрополит Шептицький мав підприємницький талант, він знав, що гроші варто вкладати, щоб мати з них зиск.

Митрополитом була заснована страхова організація під назвою «Дністер», де страхувалися українські релігійні установи. Завдяки підприємницькому таланту Андрею Шептицькому вдалося збільшити капітал страхової компанії у декілька разів. Він мав чудові організаційні здібності, які дозволили йому заснувати Земельний банк іпотечний, «Українська черниця», «Дністер»[5].

Митрополит Шептицький чудово відчував ринок, був прихильником інновацій, науки, впроваджував найновітніші технології. Зіткнувшись із нерозуміння з боку тодішньої галицької інтелігенції зрозумів, що має ставити акцент на молодь. Він почав інвестувати великі гроші у господарську освіту. Так, за його ініціативи було створено 240 установ народної освіти. Шептицький став почесним президентом українського педагогічного товариства, вчителям виплачувались стипендії, а церква утримувала близько 1600 шкіл. Також у 1908 році митрополит заснував кооперативний ліцей.

На початку XX століття українського бізнесу фактично не було, український фінансовий капітал був мізерний, саме через це митрополит і мав намір об'єднати українців у кооперативному бізнесі. Розуміючи можливість збільшення прибутку шляхом оновлення обладнання для кооперативної спілки «Маслосоюз» ним було придбано декілька автомобілів. Митрополит підтримував не лише «Маслосоюз», але й інші українські кооперативні спілки «Центросоюз» та «Хлібосоюз» [5].

Також інвестував у першу фабрику цукерок «Фортуна нова» та віддав в оренду Клементині Авдикович церковну нерухомість у Львові. За кілька років із маленької сімейної кондитерської з'явилася велика фабрика яка мала свою мережу крамниць у всій Галичині та експортувала продукцію до Європи. Радянська влада націоналізувала «Фортуну нову» й перетворила її у Львівську кондитерську фабрику №3, її вважають попередницею кондитерської фабрики «Світоч»[4].

На ґрунті капіталізму посилюється соціальна нерівність, оскільки він нищить середні верстви суспільства, нижчі стани перетворює у пролетаріат, а власники капіталу нагромаджують багатство. Зароджується соціальна проблема. Великий капітал створює умови для добровільного чи примусового приєднання меншого бізнесу з метою захоплення ринку і надмірного зростання. Результатом цього є «хворобливе» надвиробництво. З іншого боку, надвиробництво виникає внаслідок низької купівельної спроможності населення, яке не має коштів, щоб придбати товари, а виробники не мають ринків збуту [3, ст 105].

Проблема, на думку дослідника, міститься також у ліберальній економічній політиці, яка проголошує повну свободу і захист інтересів окремого суб'єкта. У важкому становищі опиняється робітник, який не виробляє власної продукції, а тільки виконує окрему операцію. Таким чином він втрачає самостійність, стає залежним від машинного виробництва і від контракту, укладеного з працедавцем [1, с. 821–822].

Запорукою розв'язання соціального питання є урахування етичних і релігійних принципів. Андрей Шептицький критикує соціалістичну програму щодо передачі приватної власності у колективну. На його думку, це аж ніяк не вирішить соціальне питання, оскільки суперечить природному порядку і справедливості [2, с. 145].

Економічна рівність не має шансів на існування, оскільки була б одразу ж зруйнована людським прагненням до отримання вигоди. Або ж, якщо обмежити людину мінімумом, вона, не бачачи користі, втрачає інтерес до праці, оскільки незалежно від докладених зусиль здійснюватиметься рівний розподіл результатів праці. Власне, прагнення до вигоди і призвело до капіталістичної системи [2, с. 146].

Загалом, погляди митрополита на приватну власність зазнали певної еволюції. Так, якщо упродовж міжвоєнного періоду він керувався загальноприйнятою католицькою критикою соціалізму і виступав на захист приватної власності, то під час німецької окупації, в умовах зубожіння населення, він став в обороні пріоритету життя над власністю [2, с. 14].

Андрей Шептицький як досвідчений економіст-практик не відкидав жодну форму економічної діяльності й економічну систему. В першу чергу він пропагував християнські принципи в організації господарського життя. Будучи прихильником базових прав людини – на життя, свободу, власність, митрополит критикував лібералізм за нездатність захистити права слабших учасників вільної конкуренції.

Митрополит піддавав критиці соціалістичне вчення про спільну власність та економічну рівність як таку, що суперечить людській природі та є перешкодою для економічного розвитку. Він дотримувався класичного розуміння економічної діяльності людини, яке ґрунтувалось на ідеї, що рушієм економічної діяльності людини є прагнення до вигоди. Поряд із цим, Андрей Шептицький був прихильником справедливої оплати праці, яку оцінював як частку життя робітника [3, ст.109].

Висновок. Митрополит Шептицький вчив українців веденню бізнесу шляхом ощадливого та розумного витрачання коштів, при цьому не скупитися на благодійні справи. Сам митрополит був обережним у веденні підприємницької діяльності та старався уникати ризиків, прораховуючи їх наперед. Так, прорахувавши ризики війни, він продав увесь свій бізнес у Німеччині до 1939 року. А ще митрополит вимагав належно платити робітникам, створювати їм добрі умови для праці, страхувати на випадок біди, таким чином запровадив вже у ті часи «соціальний пакет». Бо найважливіше для провідника церкви було дотримання і у бізнесі християнських чеснот і Божих законів.

Ключові слова

підприємництво, Андрей Шептицький, підприємницькі здібності

Список літератури

1. Митрополит Андрей Шептицький: життя і діяльність. Документи і матеріали (1899–1944 рр.) : у 2 т., 2 кн. / за ред. А. Кравчука. – Львів : Місіонер, 1998. – Т. 2 : Церква і суспільне питання. – Кн. 2 : Листування. – 1096 с.
2. Митрополит Андрей Шептицький: життя і діяльність. Документи і матеріали (1899–1944 рр.) : у 2 т., 2 кн. / упоряд. А. Кравчук. – Львів : Місіонер, 1998. – Т. 2 : Церква і суспільне питання. – Кн. 1 : Пастирське вчення та діяльність. – 572 с.
3. Нарис історії економічної думки України кінця XIX – початку XX ст. в особистостях : навчальний посібник / Л. В. Січевлюк, М. О. Гофман ; за наук. ред. проф. І. Ф. Радіонові. – К. : Університет економіки та права «КРОК», 2018. – 256 с. <https://dspace.krok.edu.ua/handle/krok/67>

4. Сава А. П. Господарчий феномен митрополита Андрея Шептицького, або як організуватися, щоб не бути бідним. URL: <https://agroelita.info/hospodarchyj-fenomen-mytropolyta-andreya-sheptytskoho-abo-yak-orhanizuvatysya-schob-ne-buty-bidnym/> (дата звернення: 16.02.2023).

5. Свєреда З. І. Як господарювати у рідній хаті – бізнес-школа митрополита Андрея Шептицького. URL: <https://www.radiosvoboda.org/amp/27129569.html> (дата звернення: 16.02.2023).